

ye'nin *Târîhu İftitahî'l-Endelüs* adlı eserlerinden bazı bölümleri Fransızca'ya çevirerek yayımlamıştır (*Index Islamicus*, s. 277, 327, 333-335, 694). Ayrıca başta *Journal Asiatique* olmak üzere *Revue Africaine*, *Nouvelles annales des voyages*, *Revue orientale et algérienne*, *Revue de géographie*, *Revue de l'Orient* gibi belli başlı dergilerde 100'e yakın makale yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Serkis, *Mu'cem*, I, 1108; II, 1594; Ebü'l-Kâsım Sehâb, *Ferheng-i Hâverşinâsân*, Tahran, ts., s. 96-97; Ziriklî, *el-A'lam*, II, 94; J. Fück, *Die Arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 203; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, IV, 74; Necîb el-Akikî, *el-Müsteşrikûn*, Kahire 1964, I, 198-199; W. H. Behn, *Index Islamicus 1665-1905*, Millersville 1989, bk. İndeks; L. Drapeyron, "M. Auguste Cherbonneau: Son travaux publiés dans la Revue de géographie", *Revue de géographie*, XII, Paris 1883, s. 42-45; *TA*, X, 406; *ML*, II, 920.

MUSTAFA FAYDA

CİBÂVİ

(bk. SA'DEDDİN el-CİBÂVİ).

CİBÂVİYYE

(bk. SA'DİYYE).

CİBÂYET

(الجباية)

Zekât, haraç, cizye gibi vergilerle vakıflara ait kira ve gelirlerin toplanması hakkında kullanılan terim (bk. ÂMİL; CÂBİ; VERGİ).

CİBRÂİL b. BUHTİŞÜ'

(جبرائيل بن بختيشوع)

(ö. 213/828)

Buhtîşü' hekim ailesinin tanınmış hekimlerinden biri (bk. BUHTİŞÜ').

CİBRÂİL b. UBEYDULLAH

(جبرائيل بن عبيدالله)

(ö. 396/1006)

Buhtîşü' hekim ailesinin tanınmış hekimlerinden biri (bk. BUHTİŞÜ').

CİBRİL

(bk. CEBRÂİL).

CİBT

(الجبت)

Kur'an-ı Kerim'de gerçeği kabul etmeyen kaba ruhlu insan için veya küfrün ve kötülüğün temsilcisi olan her şey anlamında kullanılan bir tabir.

Cibs kelimesinin son harfi olan "sin" in "tâ"ya dönüşmesiyle oluşan Arapça asıllı bir kelime olabileceği ileri sürülmüşse de dilcilerin tercihine göre İbrânîce'den Arapça'ya girmiştir. Sözlük anlamı "gerçeğe karşı direnen, kaba ruhlu, kaba davranışlı ve zayıf akıllı insan" demektir. Kelimenin eski Mısır putperestliğiyle ilgili olduğunu savunan bazı yeni araştırmalar da vardır (bk. W. Atallah, s. 78-79). Râgıb el-İsfahânî de Allah'tan başka tapınılan her şeye cibt denildiğini kaydeder (*el-Müfredât*, "cibt" md.). Buna göre cibt "her türlü put, kendilerine insan üstü güç nisbet edilen kâhin, sihirbaz" gibi anlamları kapsamaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in sadece bir âyetinde (en-Nisâ 4/51) yer alan cibt, Ehl-i kitap'tan oldukları halde hasetleri yüzünden müşriklerin müslümanlara nisbetle daha doğru yolda olduğunu söyleyen yahudiler için kullanılmış ve onların bu tutumları ile gerçeği kabul etmeyen zorbalara ve şeytanlara (tâgüt) inanıp uydukları ifade edilmiştir. Bu âyetin tefsirinde cibt kelimesinin "sihirbaz, kâhin, şeytan veya put" gibi anlamlara da gelebileceği, bununla ilk müslümanları inançlarından döndürmek yolunda sürdürdüğü yoğun faaliyetler dolayısıyla Benî Nadîr yahudilerinin reisi, azılı İslâm düşmanı Huyey b. Ahtab'ın (bazı rivayetlerde Kâ'b b. Eşref) kastedildiği de belirtilmiştir. Kur'an'da birlikte kullanılan cibt ve tâgüt kelimelerinin, bazı yahudi büyüklerinin Kureyş müşriklerini memnun etmek ve müslümanlara karşı güç birliği oluşturmak amacıyla secde etmeyi kabul ettikleri iki Kureyş putunu simgelediği de rivayet edilir (bk. İbn Hişâm, II, 561-562). Bu kelimelerin, şer ve fesadın zirvesinde bulunan herkesi, Allah dışında tapınma konusu edinilen her varlığı ve Allah'ın emirlerine uymaya mâni olan bütün engelleri ifade eden yergi tabirleri olduğu da düşünülebilir. Ebü Dâvûd'da ("Tıb", 23) yer alan bir hadiste, kuşların ötüşü ve uçuşu ile fal taşları ve benzeri şeylerle gaybı bilme iddiasında bulunmak cibte izâfe edilmekte, böylece hem cibt hem de söz konusu kötü fiiller yerilmektedir (ayrıca bk. TÂGÜT).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "cibt" md.; *Kâmus Tercümesi*, "cibt" md.; Mustafavî, *et-Taḥkîk*, "cibt" md.; Ebü Dâvûd, "Tıb", 23; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 561-562; Taberî, *Câmi'u'l-be-yân* (Şâkir), VIII, 464-470; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (Kahire), I, 533; a.mlf., *el-Fâ'ik*, II, 371-372; İbnü'l-Cevzî, *Zâdû'l-mesîr*, II, 107-108; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtiḥu'l-gayb*, X, 128-129; Nîsâbü'rî, *Ġarâ'ibü'l-Kur'ân*, IV, 57; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary of the Qur'ân*, Kahire 1938, s. 99-100, 202-203; Wahib Atallah, "Cibt et Tâgüt dans le Coran", *Arabica*, XVII/1, Leiden 1970, s. 69-82; H. Rahman, "Jibt, Tâgüt and the Taḥkîm of Umma", *a.e.*, XXIX/1 (1982), s. 50-59.

METİN YURDAGÜZ

CİBUTİ

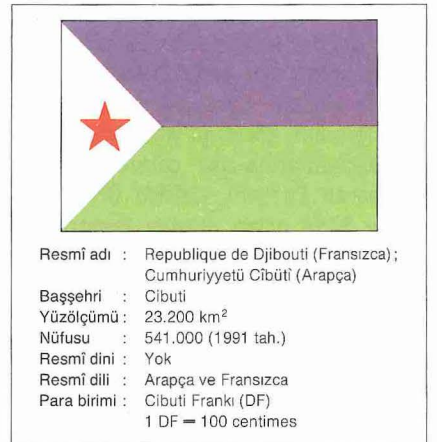
Kuzeydoğu Afrika'da müslüman bir ülke.

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA II. TARİH

Afrika'nın en küçük ülkelerinden biri olan Cibuti, Aden körfezinden Kızıldeniz'e girişteki Bâbülmendep Boğazı'nın batı kıyısında ve stratejik bakımdan son derece önemli bir yerde bulunmakta olup 23.200 km² yüzölçümünde bir alana sahiptir. Doğusunda Aden körfezi, kuzeybatı, batı ve güneyinde Etiyopya, güneydoğusunda da Somali Cumhuriyeti vardır. Nüfusu 541.000 civarında (1991 tah.) olan ülkenin başşehri Cibuti (300.000; 1985), resmî dili Arapça ve Fransızca'dır.

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Fizikî coğrafya bakımından Tâcürâ körfezinin kuzeyindeki nisbeten dağlık bölge ile güney ve güneybatıdaki volkanik platoların bulunduğu kısım farklı özellikler gösterir. Ülkenin iç tarafına doğ-

Resmî adı : Republique de Djibouti (Fransızca); Cumhuriyetü Cibutî (Arapça)
Başşehri : Cibuti
Yüzölçümü : 23.200 km²
Nüfusu : 541.000 (1991 tah.)
Resmî dini : Yok
Resmî dili : Arapça ve Fransızca
Para birimi : Cibuti Frankı (DF)
1 DF = 100 centimes